

KANSALAISTEN JULISTUS HUOMISEN KAUPUNGISTA (Tiivistelmä)

Olemme 26 eurooppalaista eri maista, ikäryhmistä ja ammasteista. Emme ole kestävän kehityksen ammattilaisia, vaan Euroopan kaupungeissa asuvia ja työskenteleviä maallikkoja.

Euroopan komission tutkimuspääosasto on pyytännyt meitä kertomaan näkemyksemme ja toiveemme kaupunkien tulevaisuudesta ja lausumaan mielipiteemme EU:n "huomisen kaupunki" -tutkimusohjelmasta. Euroopan komissio on tässä RAISE-hankkeessa aktiivisesti kysynyt eurooppalaisten mielipidettä aivan uudella tavalla.

Lähtökohtana ovat olleet seminaarisarjassa esitellyt konkreettiset esimerkit, joita vertasimme omiin kokemuksiimme. Tämän jälkeen muodostimme oman näkemyksemme seuraavista aiheista:

- ▶ kaupunkihallinto
- ▶ kestävä liikenne
- ▶ kestävä rakennettu ympäristö
- ▶ kulttuuriperintö

Käytyjen keskustelujen perusteella tulimme siihen tulokseen, että kaikkien tavoitteiden toteutuminen edellyttää valistusta varsinkin kestävän kehitykseen liittyvistä kysymyksistä.

Yleiset päätelmät

1. Päätelmämme niistä neljästä aiheesta, joita tutkimme ja arvioimme:

- ▶ Kansalaisten – myös aikaisemmin sivuun jääneiden kansalaisten – mielipiteet on otettava huomioon **kaupunkihallinnossa** sekä vanhoissa että uusissa EU:n jäsenmaissa. Luottamuksen on oltava molemminpuolista, tai sitä ei ole ollenkaan. Jos johtajat ovat valmiita kuuntelemaan ja kunnioittamaan ihmisten näkemyksiä, nämä voivat vastavuoroisesti ottaa vastuuta omista teoistaan.
- ▶ **Liikennetavoissa** tarvitaan perusteellista muutosta, jotta kestävän kehityksen mukaisten liikennemuotojen käyttö yleistyy: pelkät tekniset ratkaisut eivät riitä ratkaisemaan liikenteen kestävyysongelmia.
- ▶ **Kestävän kehityksen periaatteiden toteutuminen rakennetussa ympäristössä** edellyttää siirtymistä pois kulutusyhteiskunnasta, jossa uusi on aina parempi kuin vanha. Meidän on opittava arvostamaan jo hallussamme olevan uudelleenkäyttöä sen sijaan, että vanha vaihdetaan uuteen. Tämä koskee niin asuntokannan uudistamista, hylättyjen teollisuusalueiden käyttöönottoa, kulutushyödykkeiden talteenottoa ja korjaamista kuin materiaalien kierrättämistä.
- ▶ Euroopassa pitäisi myös korostaa **kulttuuriperinnön** läsnäoloa arjessa kestävän kehityksen periaatteen mukaisesti. Ihmisiä pitäisi kannustaa tuntemaan omistajuutta ja arvostamaan Euroopan moninaista kulttuuriperintöä, joka on eurooppalaisten yhteistä omaisuutta.

2. Tällä hetkellä olisi kaikilla aloilla tärkeätä ottaa huomioon seuraavat näkökulmat:

- ▶ Tarvitaan pikaista valistusta ja **kasvatusta** kestävän kehityksen periaatteista ja niiden vastaisten nykykäytäntöjen seurauksista. Valinnat tehdään usein riittämättömien tietojen perusteella tuntematta niiden todellisia, kätkeytyjä

kustannuksia. Jos ihmiset voivat osallistua asioihin ja ratkaisujen seurauksista on olemassa selkeää tietoa, ihmiset voivat valintoja tekemällä vaikuttaa arkeensa.

- ▶ Usein **paikalliset**, pienimuotoiset aloitteet ovat kaikkein toimivimpia. Ne houkuttelevat ihmisiä osallistumaan ja saavat heidät sitoutumaan näkyvien parannusten tuottamiseen arkielämässä. Motto "ajattele globaalisti, toimi paikallisesti" ei ole pelkkä klisee.
- ▶ Toisaalta yhdeltä alalta saatuja kokemuksia voidaan usein soveltaa myös muilla aloilla. Joka puolella on valtavasti kokemusperäistä tietoa siitä, mikä toimii ja mikä ei toimi. Jos tätä **tietoa** ei jaeta laajalti, menee paljon hyvää hukkaan.

Kaupunkihallintoa koskevat päätelmät

Huono **kaupunkihallinto** tuottaa huonoja tuloksia. Tulokset näkyvät muun muassa kaupunkien hallitsemattomana laajenemisena, asuntojen hintojen karkaamisena, epäyhtenäisinä liikennejärjestelminä ja viheralueiden tuhoamisena. Kaupunkihallinto on mielestämme keino jäsentää kaupungin ja sen asukkaiden välistä suhdetta. Se sisältää myös kumppanuudet julkisen ja yksityissektorin ja muiden kaupungissa toimivien tahojen välillä.

Tarkastelemamme tutkimukset käsittelevät ennen kaikkea kansalaisten aktivoimista. Yksi merkittävä osa yhteiskuntaa ei ole juurikaan kiinnostanut tutkijoita. Se koostuu syrjäytyneistä ja muita heikommassa asemassa olevista ryhmistä, kuten nuorista, ikääntyneistä ja köyhtyneistä, maahanmuuttajista ja siirtolaisista, yksinhuoltajista, kodittomista ja/tai kiertävistä ihmisistä.

- Siksi suosittelemme, että tulevaisuuden EU-rahoitteisissa tutkimuksissa kiinnitettäisiin paljon enemmän huomiota syrjäytyneiden osallistumiseen ja heidän osallistamiseksi kaupunkihallintoon.
- Ehdotamme, että EU:n uusien ja vanhojen jäsenmaiden välisiä eroja demokraattisen osallistumisen saralla tutkittaisiin hyvien käytäntöjen levittämiseksi. Näin voidaan samanaikaisesti oppia ja opettaa ja edistää demokraattista uudistusprosessia.
- Ihmisten täysimittainen osallistuminen yhteisönsä elämään ja hallintaan edellyttää, että tähän tarkoitukseen on tarpeeksi resursseja. Myös poliitikoilla pitäisi olla motivaatiota tämän kehityssuunnan edistämiseen. Yksittäiset teot ja vapaaehtoistyö eivät ole oikea ratkaisu.
Kaupunkihallinnon pitäisi tuottaa julkisia eikä yksittäisiä päätöksiä. Poliitikkojen on tehtävä yhteistyötä asukkaiden kanssa ja käytettävä enemmän varoja
 - ✓ tiedon levittämiseen,
 - ✓ kokoustilaisuuksien järjestämiseen,
 - ✓ julkisiin kuulemistilaisuuksiin,
 - ✓ innovatiivisten hallintovälineiden ja -menetelmien kehittämiseen,
 - ✓ tiedotuskampanjoihin ja koulutukseen sekä muihin keinoihin, joilla voidaan lisätä kansalaisten osallistumista päätöksentekoon.

Päätelmät kestävästä liikenteestä

Liikkuminen on yksi arkipäivän keskeisiä kysymyksiä ja myös yksi sen suurimpia ongelma-alueita. Liikenne ja liikkuminen vaikuttavat elämään monin tavoin: ympäristön, talouden ja yhteiskunnan kautta. Liikenteeseen liittyy monia elämänlaatua

koskettavia ongelmia: saastuminen ja sen terveysvaikutukset, ruuhkat ja niiden aiheuttama ajan ja rahan hukka sekä onnettomuudet – joka vuosi Euroopan teillä kuolee yli 40 000 ihmistä ja loukkaantuu vielä useampia.

EU-rahoitteisessa tutkimuksessa on käsitelty useita näistä ongelmista. Tunnetuimmat yhteiskunnan ja tutkijoiden taipumuksen suosia teknisiä ratkaisuja, kuten futuristisia robottiajoneuvoja, koska ne vaikuttavat selkeiltä ratkaisuilta monimutkaisiin kysymyksiin. Tämä mieltymys poikii jatkuvasti kalliita ja hienoita vaikuttavia kehityshankkeita, jotka eivät kuitenkaan vastaa olennaisiin kysymyksiin. Liikenteen muuttaminen enemmän kestäväksi kehityksen mukaiseksi on mahdollista vain, jos asiaa lähestytään ihmisten käyttäytymisen, motiivien ja tarpeiden kautta. Ihmettelemme myös, miksi Euroopan eri kaupungeissa käyttöön otetuista hyvistä käytännöistä tiedotetaan tehottomasti. Ehdotamme, että tiedottamista parannetaan, jotta onnistuneet ratkaisut saadaan helpommin käyttöön useammassa kaupungeissa.

Pyrkimykset ottaa liikenneasiat huomioon jo kaupunkisuunnittelun alkuvaiheissa ovat mielestämme arvokkaita. Uskomme myös, että tutkimustyössä ja politiikassa olisi pyrittävä ensisijaisesti muuttamaan ihmisten käyttäytymismalleja luovemmin keinoin kuin tähän asti on tehty, esimerkiksi liikenteen hinnoittelulla, yhteisautoilulla jne.

Tutkimushankkeissa on painotettu teknologiaa. Me ehdotamme sosioekonomisen tutkimuksen lisäämistä esimerkiksi seuraavista aiheista:

- ▶ ympäristöystävällisesti (julkisilla liikennevälineillä, kävellen, pyöräillen tai yhteisautoilla) liikkuvien motiivit ja syyt vaihtaa omasta autosta kestävämpiin liikennemuotoihin,
- ▶ tiedottaminen kansalaisille liikennevaihtoehtoista (mitä vaihtoehtoja on henkilöautolle? Mikä on hintasuhde? Aikataulut, lippujen hinnat, eri liikennemuotojen yhdistäminen jne.)
- ▶ Euroopan kaupunkien liikennejärjestelmien yhteensopivuuden lisääminen EU:n laajuisilla yhteisautoilujärjestelyillä, muiden kaupunkien matkakorttien hyväksymisellä jne.
- ▶ millä tavoilla voidaan lisätä kiinnostusta julkisten liikennevälineiden käyttöön (esim. parantamalla vaunujen infrastruktuuria ja lisäämällä niissä tarjottavia palveluja: Internet-yhteydet, pöydät, kokoustilat, kielikurssit, sanomalehdet...),
- ▶ vilkkaan liikenteen haittavaikutukset terveydelle,
- ▶ toimintamallit, joilla edistetään liikenteen muuttamis- ja vähentämistarpeiden ottamista huomioon muilla politiikan aloilla (talous-, työllisyys-, aluekehitys-, teollisuus- ja veropolitiikassa).

Päätelmät kestävästä rakennetusta ympäristöstä

Kestävä kehitys voi toteutua tulevaisuudessa, jos ihmisten mielestä tarpeettomaksi käyneelle aletaan antaa jälleen arvoa. Kulttuureissamme ei vielä kukaan arvosteta uudelleenkäyttöä eikä kierrätystä, ja uutta pidetään aina parempana kuin käytettyä. Kestävä kehitys edellyttää, että nämä näkemykset kääntyvät pääläelle. Huomisen kaupungissa on pidettävä kunnialla kierrätystä, vanhan käyttöönottoa ja uudistamista. Uudelleenrakentaminen on kestävämpää kuin uuden rakentaminen, mutta kustannuksiltaan se ei voi kilpailla kaupunkien reunamille hallitsemattomasti rakennettavien alueiden kanssa.

EU:n tutkimushankkeissa on yksilöity muutamia pääkohtia, jotka on otettava

huomioon tulevaisuuden kaupunkien rakennetussa ympäristössä. Nämä ovat **kaupunkien hallitsematon laajeneminen, kaupunkien viheralueet, rakennustekniikat sekä hylätyt teollisuusalueet.**

Kaupunkien laajentuessa hallitsemattomasti autoilu on yleistynyt ja tämä vuorostaan on johtanut siihen, että keskustaan on vaikea päästä. Uusia asuinalueita palvelemaan rakennetaan liikenne-, vesi-, energia- ja viemäripalveluja, jolloin maaseutu saa väistyä ja luonnollisia elinympäristöjä tuhoutuu. Kaupunkialueiden laajentuminen vähentää sosiaalista kanssakäyntiä, aiheuttaa eristäytymistä ja lisää asuinalueiden segregatiota ja välinpitämättömyyttä. Kansalaisina ehdotamme tulevaisuuden varalle seuraavaa:

- ▶ Valistetaan asukkaita energiakysymyksistä ja kestävästä kehityksestä ja kannustetaan heitä toimimaan näiden tietojen mukaisesti.
- ▶ Tehdään kaupunkien keskustoista viihtyisämpiä vähentämällä melua ja liikennettä ja parantamalla jalankulkuoloja ja kaupunkialueiden laatua.
- ▶ Lisätään tyhjien rakennusten uudelleenkäyttöä.
- ▶ Nostetaan kaupunkien hallitsemattomasta laajentamisesta perittäviä veroja ja sijoitetaan ne suoraan tarvittavaan infrastruktuuriin.

Viheralueet ovat tärkeitä. Niillä on monta funktiota: ne parantavat ilmanlaatua, tarjoavat luonnonvaraisille lajeille elinympäristöjä ja toimivat turvallisina ja terveellisinä virkistysalueina, lasten leikkipaikkoina ja urheilumaastoina. Kaiken kaikkiaan ne lisäävät hyvinvointia kaupungeissa vähentämällä stressiä ja lisäämällä asukkaiden tietoisuutta luonnosta ja sen kiertokulusta. EU-rahoitteisessa tutkimustyössä pitäisi painottaa seuraavia aiheita:

- ▶ biologisen monimuotoisuuden lisääminen "luonnollisemman luonnon" saamiseksi,
- ▶ biologien osallistuminen kaupunkisuunnittelun työryhmiin,
- ▶ tekniikan ja kemikaalien käytön vähentäminen,
- ▶ työttömien osallistuminen kaupungin huoltotöihin,
- ▶ viheralueiden laajentaminen suunnitellummin,
- ▶ viheralueiden kytkeminen toisiinsa, jotta eläin- ja kasvilajit voivat levitä niiden välillä,
- ▶ lasten leikkipuistot ja urheilukentät,
- ▶ tiedottaminen EU-hankkeista,
- ▶ viheralueiden lisääminen yleensä, koska missään Euroopan kaupungissa ei ole liikaa viheralueita.

Rakentaminen on useimmiten ristiriidassa luonnon sietokyvyn kanssa. Euroopassa käytetään edelleen yleisesti sellaisia aineita, joita ei pitäisi käyttää, kuten eksoottisia puulajeja. Rakennusmateriaalin valinnassa on otettava huomioon sekä energian että luonnonvarojen käyttö. Tietoa on, mutta rakennusalan lobbaajat kannattavat kestävä kehityksen vastaisia rakentamistapoja, eivätkä kansalaiset ole tässä suhteessa riittävän valistuneita. Rakennetun ympäristön toimivuutta ja käyttöä on tarkasteltava myös rakenteiden lämpö- ja melueristyksen, hiukkaspäästöjen, kestävyuden ja uudelleenkäytettävyyden kannalta. Mielestämme EU-tutkimuksessa olisi käsiteltävä seuraavia aiheita:

- ▶ rakennusmateriaalien ja -tekniikoiden ympäristöominaisuuksille ja kestävyydelle selkeät ja puolueettomat määritelmät,
- ▶ kestävä kehityksen mukaisista elämäntavoista tiedottaminen ja niiden edistäminen,

- ▶ kestävän kehityksen mukaisen rakentamisen suosiminen verotuksessa; veroissa olisi otettava huomioon rakentamisessa käytettyjen energian ja luonnonvarojen todellinen määrä,
- ▶ ergonomiasta, psykologiasta ja yleisestä hyvinvoinnista saatujen tutkimustulosten hyödyntäminen rakentamisessa,
- ▶ säännönmukainen varautuminen maanjäristyksiin niissä maissa, joissa järjestyksiä esiintyy,
- ▶ paremmat yhteydet rakennusalan lobbaajiin kestävän kehityksen mukaisten rakennustapojen yleistämiseksi.

Hylätyt teollisuusalueet aiheuttavat vakavia ympäristö- ja terveysuhkia. EU-tutkimuksessa olisi jatkossa pohdittava, miten

- ▶ kehitetään toimivia ja edullisempia tekniikoita saastuneen maaperän ja veden puhdistamiseksi,
- ▶ integroidaan entisten teollisuusalueiden hyödyntäminen suunnitteluun; verotusta pitäisi käyttää resurssien hankkimiseen,
- ▶ määritetään uudelleen hyötykäyttöön otettavien alueiden parhaat vaihtoehtoiset käyttötarkoitukset ja kannustetaan investoijia käyttämään niitä,
- ▶ tiedotetaan hyvistä esimerkeistä ja käytännöistä.

Päätelmät kulttuuriperinnöstä

Euroopan mantereen kulttuuriperintö on valtaisa. Euroopan mailla on siksi suuri vastuu perinnön säilyttämisestä ja arvottamisesta.

Tarkoitamme kulttuuriperinnöllä tässä sekä aineellista perintöä, kuten muistomerkkejä, rakennuksia ja arkeologista esineistöä, että aineettomampaa perintöä, kuten kieliä, kirjallisuutta, musiikkia, kuvataidetta, perinnetapoja, lauluja, tansseja ja niin edelleen. Uskomme, että kulttuuriperintö on kulttuurisen identiteetin perusta. Kulttuurinen identiteetti vahvistaa yhteisöjä ja kaupunkeja ja voi lisätä Euroopan kansojen välistä kunnioitusta.

Vaikka kulttuuriperinnön suojeluun käytetään paljon resursseja, huomattava osa Euroopan kulttuuriperinnöstä on tuhoutumassa tai vaarassa tuhoutua. Pahinta tässä on, että menetettyä kulttuuriperintöä ei voi saada takaisin.

Olemme tarkastelleet EU-rahoitteisia hankkeita, joissa on tutkittu eri aiheita, kuten ilmastonmuutoksen, saasteiden ja muiden haittatekijöiden vaikutuksia kulttuuriperintöön. Uskomme, että hankkeet ovat parantaneet merkittävästi useiden historiallisten esineiden tilaa.

- ✓ Mielestämme EU:n pitäisi kuitenkin keksiä tehokkaampia keinoja levittää rahoittamiensa hankkeiden vaikutuksia laajemmalle.
- ✓ ,Koska kulttuuriperinnön suojeluun on tyypillisesti käytössä vähän resursseja, EU voisi tukea EU-rahoitteisissa tutkimuksissa jo saatujen tulosten soveltamista useammassa paikoissa.

- ✓ Vastustamme kulttuuriperinnön eriyttämistä arjesta ja ihmisistä. Kulttuuriperinnön suojelu EU:n ja jäsenvaltioiden tasolla ei voi onnistua, jos sille ei ole tukea paikallistasolta tai jos hanke ei ole paikallista alkuperää. EU voi kuitenkin tutkia tapoja saada yksittäiset kansalaiset ymmärtämään ja edistämään kulttuuriperinnön suojelua. Tällä tavalla kulttuuriperintö voi tulla ihmisille läheisemmäksi. He tuntevat olevansa osa sitä, minkä suojeluun he osallistuvat. Tämä on aloitettava lapsista. Jos ihmiset eivät miellä kulttuuriperinnön suojelemista tärkeäksi, ongelmat eivät ratkea teknisillä ratkaisuilla.
- ✓ Meille esitelty kulttuuriperinnön tutkimus oli hyvin yksipuolista. Siinä käsiteltiin enimmäkseen teknisiä kysymyksiä, kuten saasteiden ja ilmastonmuutoksen vaikutuksia. Näiden ilmiöiden tutkiminen on mielestämme toki erittäin tärkeää, mutta jatkossa olisi tutkittava enemmän myös näitä:
 - taloudellisten paineiden vaikutukset,
 - muuttoliikkeet ja kulutusyhteiskunnan vaikutukset kulttuuriperintöön.

Eurooppalaisessa tutkimustyössä olisi korostettava enemmän kulttuuriperinnön osuutta arjessa.